

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу М.В. Гресько «Психофізіологічна характеристика змін особистості та оцінка сприйняття радіаційного ризику після Чорнобильської катастрофи», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю “03.00.01 – радіобіологія”

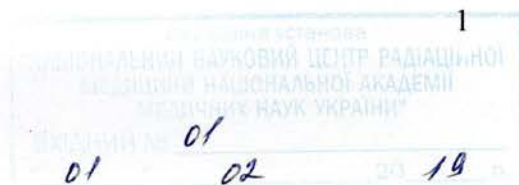
Сучасні темпи широкомасштабних впроваджень новітніх технологій випереджають всебічні дослідження їх негативних наслідків. Техногенні катастрофи нагадують нам про це. І перш за все – аварія на Чорнобильській АЕС. Її головним чинником були іонізуючі випромінювання. 32 роки відділяє нас від тієї події, проте медико-соціальні проблеми Чорнобильської катастрофи і сьогодні є актуальними, пріоритетними серед інших програм, що виконуються під егідою ВООЗ.

Стратегія досліджень наслідків глобальних техногенних катастроф охоплює як руйнівну безпосередню дію фізичних та хімічних факторів на здоров'я людини, так і вербальний інформаційний вплив на кожну особистість, що може сформувати тривалий психогенний стрес.

В свою чергу, сприйняття радіаційного ризику залежить не лише від об'єктивних параметрів події (доза, її потужність тощо), але і від – індивідуально-типологічних характеристик нервової системи людини. Тому адекватність сприйняття радіаційної загрози в етіології психічних розладів є важливою медико-біологічною і соціальною проблемою.

В колі цих актуальних питань знаходиться дисертаційне дослідження М.В. Гресько.

Дисертаційна робота виконувалась в рамках планових науково-дослідних робіт відділу радіаційної психоневрології Інституту клінічної радіології державної установи «Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України» впродовж 2013–2018рр.

Дизайн дослідження, послідовність висвітлення матеріалів, їх обговорення виконано згідно нових вимог ДАК МОН України.

Дисертаційна робота побудована за традиційним планом і складається зі вступу, аналітичного огляду літератури, опису методів та результатів дослідження, їх аналізу, узагальнення, висновків і списку цитованих першоджерел.

Вступ та огляд літератури свідчить про невирішені та суперечливі питання щодо поліетиологічності радіаційних психічних розладів, ролі індивідуально-типологічних особливостей та їх нейрофізіологічного базису в подоланні травматичних подій, особливостей сприйняття радіаційної загрози.

Дисертаційна робота виконана на сучасному науково-методичному рівні і ґрунтується на достатньому клінічному матеріалі (503 спостереження). Особливістю дисертаційної роботи є поєднання інструментальних методів і вербальних тестів. Це ретроспективно-проспективне психофізіологічне дослідження учасників ліквідації аварії на ЧАЕС та евакуйованих із Чорнобильської зони відчуження. Методи дослідження, застосовані в роботі є сучасними, інформативними і адекватними поставленим завданням. Результати обраховані стандартними статистичними методами, що дозволило їх об'єктивно проаналізувати і сформулювати нові висновки і положення. Найголовніші серед них наступні:

- Вперше надана ретроспективно-проспективна характеристика комплексу дисгармонійних індивідуально-типологічних особливостей особистостей постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, яка полягає в зростанні інтроверсії та нейротизму, загостренні характерологічних рис особистості та збільшенні кількості акцентуацій емотивного педантичного, тривожного, циклотимного, збудливого та дистимного типу.
- Виявлено незалежне від дози гіпертрофоване сприйняття радіаційної загрози.

- Встановлено вплив індивідуально-типологічних особливостей особистостей на адекватні сприйняття радіаційної загрози.
- Встановлено, що психофізіологічною основою деструктивних індивідуально-типологічних особливостей після опромінення є уповільнення патерну кЕЕГ, що свідчить про органічні ураження головного мозку, переважно у кортико-лімбічній системі.
- Показана висока радіочутливість спонтанної біоелектричної активності головного мозку, яка характеризується збільшенням спектральної потужності повільної дельта- і тета-активності при депресії альфа- і бета-активності та зниженням домінантної частоти.
- Показано, що низький рівень самооцінки здоров'я, тривога, низька стресостійкість та інші ознаки дистресу формують гіпертрофоване сприйняття радіаційного ризику.

На основі отриманих результатів дослідження дисертанткою розроблені і використані підходи щодо оптимізації психокорекції особистості після Чорнобильської катастрофи. Основою корекції особистісних дисгармоній особистості після радіаційних інцидентів є застосування комплексного біопсихосоціального підходу, що включає окрім біологічного, психологічного та соціального рівнів надання допомоги, інформаційно-освітнянську складову.

Отримані дані можуть бути використанні при створенні науково обґрунтованої загальнонаціональної системи охорони психічного здоров'я постраждалих внаслідок радіаційних аварій та радіологічних терористичних атак, у радіаційно-гігієнічному нормуванні, а також при плануванні робіт з джерелами іонізуючого випромінювання, зокрема програм довгострокових космічних польотів.

Розроблений протокол психодіагностики може бути включений в набір психодіагностичного інструментарію для експертної оцінки дезадаптацій у осіб, які зазнали впливу іонізуючих випромінювань, для роботи з особами, які пережили травматичний стрес, для профвідбору осіб, які будуть

працювати в зоні з підвищеним рівнем іонізуючого випромінювання. Для оптимізації медикопсихологічної допомоги особам, які зазнали впливу іонізуючого випромінювання доцільно використовувати розроблені підходи до психокорекції.

Зауваження та запитання до роботи

1. У зв'язку з гіпертрофованим сприйняттям радіаційної загрози та синергічною взаємодією опромінення і стресу, чи вважаєте Ви доцільним вилучення інформаційної складової (або спеціальне заниження об'єктивних радіаційних навантажень) для збереження здоров'я професіоналів при плануванні післяаварійних робіт?
2. Сам факт радіаційної аварії є стресогенним агентом. Проте, з плином часу (10–20–30 років) ЦНС ліквідатора мала б адаптуватись до цієї події, яка в даний момент уже сприймається як давно подолана загроза. З іншого боку, щоденна регламентована робота рентгенологів, радіологів, практично, не викликає у них гіпертрофованого відчуття ризику. Тобто, у цій групі професіоналів слід очікувати лише безпосередні радіаційні порушення здоров'я. Що Ви думаєте з цього приводу?

У цілому дисертацію М.В. Гресько можна охарактеризувати як фундаментальну наукову роботу з чітким практичним спрямуванням. Висновки дисертації логічно витікають із результатів дослідження. Вони конкретні, обґрунтовані, містять наукову новизну та практичне значення. Основні результати дисертації викладено у 21 науковій праці у фахових виданнях, рекомендованих МОН України. Вони доповідались на наукових конгресах, з'їздах, конференціях. Автореферат відображає основні положення дисертації.

Таким чином, дисертаційна робота М.В. Гресько «Психофізіологічна характеристика змін особистості та оцінка сприйняття радіаційного ризику

після Чорнобильської катастрофи» є завершеною, самостійно виконаною науково-дослідною працею, яка містить вирішення актуальної для радіобіології, радіаційної медицини та психофізіології задачі, висвітленої у назві.

Результати досліджень і зміст дисертації відповідають спеціальності «03.00.01 – радіобіологія» та профілю Спеціалізованої вченої ради Д 26.562.01.

Висновок. Дисертаційна робота М.В. Гресько «Психофізіологічна характеристика змін особистості та оцінка сприйняття радіаційного ризику після Чорнобильської катастрофи» є завершеним науковим дослідженням і за актуальністю теми, методичним рівнем, новизною результатів і практичним значенням відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів» щодо кандидатських дисертацій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата біологічних наук.

Старший науковий співробітник
відділу біологічних ефектів
іонізуючого та неіонізуючого випромінювання
Інституту експериментальної патології, онкології
і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України
доктор біологічних наук

М.О. Дружина

29.01.2019

М.О. Дружина
ВІДЧУЮ

секретар
М.В. Воробйов

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛОН		5
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР РАДІАЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ		
ВХІДНИЙ №	01	
01	02	20 19